

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Герчаківської Ольги Ярославівни
«Адміністративно-правове регулювання митних деліктів в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційної роботи

Адміністративно-правове регулювання митних деліктів набуває особливої актуальності в умовах інтеграції України до європейського економічного простору та необхідності приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів. Процеси глобалізації світової економіки, зростання обсягів міжнародної торгівлі та транскордонного переміщення товарів зумовлюють потребу в удосконаленні системи митного контролю та боротьби з порушеннями митного законодавства. Євроінтеграційні прагнення України вимагають гармонізації митного права з *acquis communautaire* Європейського Союзу, що актуалізує питання реформування інституту адміністративної відповідальності за митні делікти.

Сучасний стан митної безпеки України характеризується наявністю системних проблем у сфері протидії митним правопорушенням, що негативно впливає на надходження до державного бюджету та створює загрози для національної економічної безпеки. Недосконалість чинного адміністративно-деліктного законодавства у митній сфері, прогалини в правовому регулюванні процедур притягнення до відповідальності за митні делікти, а також невідповідність санкцій тяжкості вчинених правопорушень зумовлюють необхідність комплексного наукового дослідження цієї проблематики. Особливої уваги потребують питання розмежування митних деліктів та митних злочинів, визначення критеріїв диференціації адміністративної та кримінальної відповідальності.

Теоретичне значення дослідження полягає у формуванні цілісної концепції адміністративно-правового регулювання митних деліктів, систематизації наукових підходів до розуміння правової природи митних правопорушень та розробці теоретичних основ удосконалення інституту адміністративної відповідальності у митній сфері. Недостатня розробленість питань юридичної відповідальності за митні делікти в сучасній адміністративно-правовій доктрині, фрагментарність наукових досліджень та відсутність комплексного аналізу механізму адміністративно-правового регулювання митних деліктів обґрунтовують необхідність проведення спеціального монографічного дослідження. Актуальності набувають питання співвідношення національного та міжнародного правового регулювання відповідальності за митні правопорушення.

Практична актуальність теми зумовлена потребою вдосконалення законодавчого забезпечення діяльності митних органів у сфері протидії митним правопорушенням та підвищення ефективності правозастосовчої практики. Результати дослідження сприятимуть оптимізації механізму притягнення до адміністративної відповідальності за митні делікти, удосконаленню процедур розгляду справ про адміністративні правопорушення у митній сфері та формуванню єдиної судової практики. Особливого значення набуває розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо кодифікації митного законодавства України та створення ефективної системи превентивного впливу на потенційних порушників митних правил.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Висновки і рекомендації, наукові положення, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими. Ступінь обґрунтованості сформульованих авторкою наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджуються всебічним аналізом значного переліку літературних джерел з досліджуваної теми, нормативно-правових актів. Дисертантка використала

достатню кількість сучасних загальнонаукових та спеціальних принципів, підходів, теорій, методів.

Для досягнення поставлених цілей і завдань, а також для забезпечення обґрунтованості висновків і рекомендацій, у роботі використовуються наступні методи:

Діалектичний метод дозволяє досліджувати теоретичні та нормативні положення, пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням митних деліктів. Він допомагає вивчити розвиток концепцій та змін у законодавстві, а також порівняти закордонний досвід у зазначеній сфері (підрозділи 1.3, 2.3).

Метод класифікації та групування використовується для систематизації видів митних правопорушень та форм адміністративно-правового регулювання. Цей підхід дозволяє виокремити конкретні елементи механізму регулювання митних деліктів і дослідити питання здійснення митного контролю в цій галузі (підрозділи 1.2, 2.1, 2.3).

Структурно-функціональний метод застосовується для аналізу повноважень органів державної виконавчої влади в контексті регулювання митних правопорушень. Досліджуються функції та взаємозв'язки між суб'єктами в системі адміністративного контролю (підрозділ 2.3).

Порівняльно-правовий метод дозволяє узагальнити український досвід у регулюванні митних деліктів, порівнюючи його з міжнародною практикою. Це допомагає виявити ефективні моделі, які можуть бути адаптовані до українських умов (підрозділ 1.3).

Методи документального аналізу використовуються для вивчення нормативно-правових актів, що регулюють митні правопорушення, а також для виявлення недоліків у чинному адміністративно-правовому регулюванні та шляхів їх усунення (підрозділи 3.1, 3.2).

Метод моделювання сприяє формулюванню рекомендацій щодо підвищення ефективності системи адміністративно-правового регулювання

митних деліктів. Це включає створення концептуальних моделей, які враховують специфіку українського законодавства (розділ 3).

Соціологічний метод дає змогу аналізувати тенденції реалізації проєктів у сфері митного регулювання за останні роки, що допомагає виявити соціальні аспекти митних правопорушень (розділ 1).

Метод спостереження використовується для вивчення причин, що негативно впливають на стабільність системи адміністративного регулювання митних деліктів. Це дозволяє виявити проблеми, що потребують термінового вирішення (розділ 3).

Таким чином, застосування зазначених методів забезпечує комплексний підхід до дослідження адміністративно-правового регулювання митних деліктів в Україні та дозволяє не лише виявити наявні проблеми, але й розробити ефективні рішення для їх усунення.

Розгляд та вирішення поставлених завдань дозволили дисертантці, у кінцевому підсумку, досягнути встановленої мети дослідження. Достовірність наукових положень підтверджується значною кількістю публікацій. Загалом представлені результати дослідження є цілком обґрунтованими та достовірними, авторка кваліфіковано підсумувала проведenu роботу, яка відповідає заявленим вимогам.

Оцінюючи основні здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на окремі результати, що є новими. Заслуговує схвалення запропоноване авторкою обґрунтування існування в правовій доктрині окремого міжгалузевого інституту правового регулювання митних деліктів як загального, комплексного за змістом, особливого за структурою, охоронного за призначенням інституту матеріального права.

Слушним видається положення про авторське визначення поняття «девіантна поведінка у митній сфері», під якою розуміється сукупність вчинків, дій чи бездіяльності людини (групи людей, в тому числі посадових осіб), що не відповідає офіційно встановленим законодавством нормам і обмеженням щодо перетину митного кордону держави. Такий теоретичний

концепт дозволить суб'єктам законодавчої ініціативи комплексно підходити до формування нормативно-правових актів щодо протидії девіантній поведінці у митній сфері.

Доведеною і обґрунтованою вважаємо позицію автора про визначення дефініції «механізм адміністративно-правового регулювання митних деліктів» як системи взаємопов'язаних правових норм, інститутів і процедур, що забезпечують запобігання, контроль та реагування на правопорушення у сфері митного законодавства.

Обґрунтованим вважаємо висновок про етапізацію нормативно-правового забезпечення відповідальності за товарну контрабанду, що включає етап становлення (1991-2001 рр.), перехідний етап декриміналізації (2012 р.) та етап повернення до криміналізації (2024 р.), коли відповідальність за товарну контрабанду трансформувалась з адміністративної до кримінальної.

У тексті дослідження дисертанткою вміло обґрунтовується на основі глибокого аналізу принципи адміністративно-правового регулювання митних деліктів, серед яких виділено виключну юрисдикцію України на митній території, спеціальні повноваження митних органів, законність і презумпцію невинуватості, рівність прав усіх суб'єктів господарювання та інші основоположні засади.

Цілком погоджуємось із пропозицією авторки щодо необхідності удосконалення нормативно-правового забезпечення протидії митним деліктам через розроблення проєкту відповідного закону, що передбачає диференційований підхід та індивідуалізацію юридичної відповідальності за порушення митних правил, а також імплементацію норм про адміністративну процедуру.

Загалом, пропоновані положення, що виносяться на захист, є авторськими, чітко сформульованими, логічними, науково виваженими та обґрунтованими впродовж роботи, їх кількість та кваліфікаційні ознаки

відповідають нормативним вимогам щодо дисертаційних досліджень у галузі адміністративного права.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірність.

Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Герчаківської О.Я дає підстави стверджувати, що у проведеному науковому дослідженні запропоновано актуальну концепцію впровадження європейських стандартів діяльності митних органів у сфері протидії митним деліктам в Україні.

Обґрунтовуючи ті чи інші положення, авторка опирається на дослідження вітчизняних та іноземних вчених, вміло обґрунтовує власні судження, висновки та пропозиції.

Поставлена мета щодо всебічного та детального аналізу наявних наукових й нормативних джерел для визначення елементів механізму адміністративно-правового регулювання митних деліктів в Україні, а також розробці рекомендації щодо їх вирішення, що суттєво сприятиме вдосконаленню правової системи в Україні досягнута авторкою.

Аналіз змісту дисертації засвідчує, що її авторка володіє належним рівнем проведення наукового аналізу, узагальнення та формування обґрунтованих висновків. Дисертанткою проаналізовано значний масив літературних джерел (195 найменувань), на кожне з яких дано вірне посилання. Вказане засвідчує не лише академічну доброчесність авторки, а й глибину проведеного нею дослідження.

Заслуговує на схвалення ґрунтовний аналіз іноземного досвіду не лише впровадження оновленого механізму впровадження стандартів діяльності митних органів, а й практики стимулювання його використання, що підводить до обґрунтованих висновків про доцільність його використання в національних умовах.

Теоретичні та практичні висновки, що містяться в дослідженні, спрямовані не лише на вирішення виявлених в ході дослідження проблем, а й

можуть стати підґрунтям для подальших наукових пошуків у досліджуваній сфері відносин.

У процесі здійснення дисертаційного дослідження використано цілу систему методів наукового пізнання, зокрема діалектичний, формально-логічний і структурно-функціональний, логіко-семантичний, прогностичний, наукової абстракції, методи аналізу та синтезу, системно-структурний.

Структура і зміст роботи відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 286 сторінок, у тому числі основного тексту – 217 сторінок.

Особистий внесок здобувача

Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, які характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані авторкою особисто.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- у науково-дослідній сфері – результати можуть слугувати основою для подальших досліджень проблем, пов'язаних із покращенням правового регулювання доказування у справах про порушення митних правил;

- у правотворчості – отримані висновки можуть бути використані для формулювання пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яке регулює питання доказування у справах про митні правопорушення;

- у правозастосовній діяльності – результати можуть допомогти у поліпшенні практичної діяльності митних органів під час розгляду справ про порушення митних правил;

- у навчальному процесі – матеріали дослідження можуть бути корисними при підготовці лекцій, методичних рекомендацій та навчальних

посібників для студентів юридичних спеціальностей, зокрема з дисциплін «Адміністративне право», «Митне право», «Фінансове право».

Повнота викладу результатів дослідження в публікаціях

Основні положення роботи знайшли відображення в 18 наукових публікаціях, з яких 2 колективні монографії, 5 статей, опубліковані у вітчизняних виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 1 стаття – у закордонних наукових виданнях, а також у 10 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги пунктів 9, 11 та 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ № 167 від 06.03. 2019 р. (зі змінами), а також наказу МОН України № 1220 від 23.09. 2019 р. «Про опублікування результатів дисертації на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» (зі змінами).

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання митних деліктів в Україні» не містить порушень академічної доброчесності. Структура дисертації складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Оформлення дослідження відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01. 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації, її окремих положень та оформлення

Як і будь-яке наукове дослідження, рецензована робота містить окремі дискусійні положення.

1. На сторінці 18 дисертації авторкою запропоновано авторське визначення «девіантної поведінки у митній сфері», проте в тексті роботи спостерігається непослідовність у використанні термінологічного апарату. Зокрема, авторка одночасно оперує поняттями «митні делікти», «митна

злочинність», «митні правопорушення», «порушення митного законодавства», не завжди чітко розмежовуючи їх змістовне наповнення. Така термінологічна множинність може створювати плутанину в розумінні предмета дослідження та під час публічного захисту потребує більш системного підходу до уніфікації понятійного апарату.

2. На сторінці 70 дисертації запропонована етапізація нормативно-правового забезпечення відповідальності за товарну контрабанду видається дещо схематичною. Перехідний етап (2012 р.) представлено як одномоментну подію декриміналізації, що не відображає складності та суперечливості законодавчих змін цього періоду. Крім того, недостатньо розкрито причини та наслідки таких кардинальних змін у правовому регулюванні.

Під час публічного захисту рекомендовано детально охарактеризувати перехідний етап формування законодавства у сфері протидії митним деліктам.

3. Розроблений авторкою проєкт закону «Про внесення змін до Митного кодексу України...» містить низку слушних пропозицій, однак їх практична реалізованість потребує більш детального обґрунтування з урахуванням фінансово-економічних та організаційних можливостей держави. Зокрема, недостатньо проаналізовано вплив запропонованих змін на ефективність митного контролю та наповнення державного бюджету.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер та не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Герчаківської Ольги Ярославівни «Адміністративно-правове регулювання митних деліктів в Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог, містить науково-обґрунтовані положення, у яких викладено та обґрунтовано авторський підхід щодо розуміння адміністративно – правового регулювання митних деліктів.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України

Висловлені зауваження, поради та пропозиції мають дискусійний характер і не применшують загальне позитивне враження від виконаної, на належному науковому рівні роботи.

Результати дослідження відзначаються науковою новизною, мають практичну цінність, свідчать про те, що поставлені авторкою завдання виконані, мета досягнута.

З огляду на це, є всі підстави вважати, що виконана дисертаційна робота є самостійним, цілісним, завершеним дослідженням щодо вирішення наукового завдання теоретичного обґрунтування концептуальних підходів до вивчення адміністративно – правового регулювання митних деліктів

Узагальнюючи наведене вище, можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота Герчаківської Ольги Ярославівни «Адміністративно-правове регулювання митних деліктів в Україні» відповідає вимогам до дисертацій такого рівня та рекомендується до прилюдного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний рецензент:

кандидатка юридичних наук,
доцентка, доцентка кафедри адміністративного
права та судочинства
Західноукраїнського національного університету

Наталія МЕНТУХ

Підпис <i>Наталія</i>
Завіряю: НАЧАЛЬНИК ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ <i>Алла Сеник (АУ)</i>